

BIBLIOGRAFIA OHARRAK EDO UNIVERSITAS-EN UKA EZINEZKO UNIVERSALTASUNA.—Ez dakigu zerik ematen duen askoren ahotan maiz erabiltzen den «universaltasuna», baina hori inondik ere ezin zaio uka arestian aipatu dugun Félix de la Fuente Marquínez de Beltrán-en *Universitas* liburuari, egilearen zentzutasuna alde batera utzirik.

Gainera, liburu hori ez da agertzen gure bibliografia zerrendetan eta zenbait ohar merezi du lerro hauen bidez.

Denok universokoak izanik ere, zenbaitzuen ustez, guk gu izateari utzi behar diogu nortasun zabal hortaz jabetzeko. Holako aburuz mintzatu zitzaidan bati, behin honako hau erantzun nion: Hobe zenduke gu zu garan neurri berean, zu gu bazina. Eta ni ez naiz «Euskalduna naiz», «Euskaraz bada-kigu» eta horrelako iragarkiak bulegoko mahaian edo horman jartzen dituenak, ez; nik, jartzekotan ere, «Erdaraz ere bada-kigu» jarriko nuke, herbestekoentzat baino etxeakoentzat premiazoago den ustean.

Universora idekirik egoteak ez du balio norberari hertsirik badago; norberetasunik ez duenak ez bai du nortasunik.

Iragan den apirilean Mircea Eliade jakituna hil zen, baina gure inguruko egunkarietara begiratzen badugu, hainbeste «universalista» enteratu gabe zendu zela ageri agerian dago. Bazirudien «vasco universal» eta «español universal» horiek bat batean itzali zirela, zeren bestela nola daitake inor ez oroitzea?

Askotxo horien ahotan maiz erabiltzen den universalta-suna, besteen kulturak ezagutzearen neurri araberazkoa baldin bada, Félix de la Fuente Marquínez de Beltrán irakas-leak lehen maila behar zuen. Baina, hara hor bere *Universitas (trifinii pronominisque)* bibliografia zerrendetan sartu gabe. Egia esan, ez du argitalpenaren urterik, ez eta ere orrialdeen xehetasunik, seirehun burutuarren. Valladolid-en

Editorial Gerper-ek argitaratu zuen mila bederatzirehun eta hamargarrenetan «Absoluto-relativismo»-ren egile zenaren liburu hori.

Bitxia benetan, gehiena eskuizkribuz konposatutako liburu hori. Gazteleraz eta latinez ez ezik, griego, ingles, frantsez, italieraz, hungrieraz eta alemanez ere zenbait idazki eta hiztegi biltzen dituen liburua. Bere universaltasunez inork zalantzarik badu ere, erudiziorik ezin uka, *Complutense* hura baino poliglotoago denari. Crisostomo Eseverri Hualderen haina grekera ez du izanen. Hainbeste ez genioke eskatuko. Baina metodologia zerbait gaineratu balio, probetxugarriagoa ziteken.

Ogetako seme Prof. Félix de la Fuente Marquínez de Beltrán-ek liburu horretan zer ez du ikutzen? Geroago, 1963an argitaratuko zuen *Episemion* deritzan hura tipi gelditzen da *Universitas*-en ondoan. Bere teoriako «Absoluto-relativismo» horren bidez arimaren mekanismoetara garamatza, liburua- ren hasieratik, eta hori iresten duenarentzat aurrera jarraitzea ez da gauza zaila, zeren ondotik «Buby nire alaba»-ren ehun hamalaudun edo soneto dakartza, erretolikazko analisisa burutuz. Don Jaime Etxebarria Uribek «sua sponda»z lasterka batean piloto argiak adarretan dituela erretolikaren irudiz egindakoaren aburuak tartean sartzen dituela. Horretan, 102. orrialdera iristen gara, baina ez larritu, zeren hor arnasa lasaitzen zaigu «La región de los pastores vascos en Norteamérica» (Galdetzekoa litzake universalagoak nortzuk diren, hango artzaiak ala hemengo hiritarrak). Lau orrialde baizik ez ditu gai hortaz. Hala ere, harritzekoa da adiskide Jon Bilbaok honen berririk ez izatea. Artikulu horren gaia: euskaldunak noiztik eta non zabaltzen diren, izakera, folklorea, jazkera, ohiturak eta abar, amerikano bakoitza Cid edo Kixote Mantxako (?) sentitu arteraino. Gainera, jazkerok, euskaraz mintzo direnen artean baizik ez omen dira ikusten.

«Buby nire alaba» sonetoak inglez, griegoz eta latinez ematetik azken hizkuntz horietako klasikoen zatiak ere hor jasotzen ditu. Klasikoenak ere, grekera klasikoetatik hasita. Hortik pasatzen da Timesmon japoneraz ematera. Harun-

tzago ezin ninteke joan. Zuk esan, irakurle ia hori ez den unibertsitatea.

F. de la Fuente Marquínez de Beltrán, hizkuntz irakaslea, griego erakasteko «Cháritas» metodoaren sortzailea genuen. *Episemion* deritzan hartan agertzen du bere sistema, teoriak eta praktikak, hizkuntza hilen sintaxia ikasteko, griego eta latinean oinarriturik. Lastima euskarari aplikatu eza. Arauok ez dakit zenbateraino balioko zuten, baina bere garaian ez zen gaizki etorriko, bertan isuritzen duen umoreak ere on asko egingo bai zigun.

Gaztelera zurrupatzailearen berri bazuen, Antonio Tovar-ek 1951an idatzi zion gutunak erakusten digunez: «*Al cabo de tantos años y de tanta historia pasada desde entonces, celebro mucho encontrar al colega De la Fuente y Marquínez de Beltrán en los mismos románticos afanes de intentar enseñar lenguas (alpha, beta, gamma... y hasta el omega) en este país que lo único que hace es procurar imponer la suya. ¡Admirable constancia la suya, manifestada en el método Cháritas, cuyas jenofontiacas hojas para el tomo delta y épsilon examino gustoso y aplaudo!*». Baina, halakoak ziren urte haiek.

Liburuaren erdialdera, ez dut esanen zein orrialdetik hasita, baina bai larogei orrialde luze betetzen dituela, «Trifinium» (Treviño) deritzan kapituluak. Bertako historiak, toponimiaz, mintzatzen diren (edo ziren) jergak, egilearen leinuaz...

*¿Sería huésped de Muergas
Doña Berenguela
en ca de los antepasados
de tia mi abuela
la Doña Manuela?*

Eta jatorriak pozez idatziko du, zeren «Soy trevinés» (Soy el rey mismo) esatea hainakoa zenez. Holakoa omen zen tribinoarren ospe eta ohorea.

Liburuaren azkenaldera zenbait hitzaldiren zati hautatuak eskaintzen ditu. Adibidez, 1932an Gasteizen esistentziari buruz eman zuenarena, bere ondotik «Concepción definitiva del espacio, tiempo y movimiento», 469. orrialdean, zenbait exenpluzat euskara harturik. *Huts* ikertu zuen, Anjel Goenaga jesuitak baino lehen. *Neu, zeu, deu...*, aditzetatik oso erraz eta bizkor eramaten gaitu *zeu, deu*-ren bidez sanskritoazko *diu*-ra eta hara hor Jainkoaren aurkikuntza. Lastima Santo Tomasek euskararik ez jakitea, zeren idazlana asko erraztuko bai zuen.

Bere ikerlana hor ez du bukatzen, ez. Gure egunotan hor dabil Rementeria ingeniaria zenbakien bidez euskararen sorrera aurkitu duela uste duena, baina laburrago eta zehatzago aurkitu zuen De la Fuente Marquínez de Beltrán-ek hizkuntzen sorrera, 470. orrialdean dakarrenaren adibidez.

Hitzen jokoaz ederki mintzo zen 1935ean Donostian eman zuen hitzaldian, ikus 484-491. orrialdeetan, Erregetza eta errealitatea gaitzat harturik. Atzerago, Donostiako Café de París (lehen Raga zena) zenari poesiak eta artikulu bat datoz liburuaren azken partean.

Ezin esan liburu hau entretenigarria ez denik.

Bertsoak eskaintzen ditu tarteka-marteka, zenbait pasarteren oroigarri. Hortarako berdin zaio Mungiako komentuko monjeri edo Gasteiztik igaro zen batean hango lagunekin egin zuen txikiteoari. Denak ditu literaturagai.

Bukaeran Odon de Apraiz zenaren eskuizkribua dakar, euskaraz idatzia. Hau dio:

«Nire adizkide on Ogeta'ko philologo edo izkuntzalari bikaña dan Lafuente edo Iturria ta Markiniz'tar Belixeri bihozki».

A.'tar 0.

Gasteiz'en 1954 Irailla

Nork eta zerk mugatzen du gizonon arteko universaltasuna? Ni bai eta zu ez, dioanari; ni zu naizen neurri berean,

zu ni zeranean mintzatuko gara, erantzun bakarra. Baina, usteak uste, bibliografieta ere hain jaramon guti egin zaion Féliz de la Fuente Marquínez de Beltrán-en *Universitas*-i inork uka ezin bere universaltasuna, izenburuak dionez eta eduki-naren poliglotasunagatik.

ETXERAKO DIRUA?—Donostiago Aurrezki Kutxak bi-deetan «Etxerako dirua» eskaintzazko iragarkiak jarri ditu aurten. Izan ere, krisi luze honen ondorean holako laguntza beharrezkoa zen.

Aurrezki Kutxa horren zenbait sukurtsaletan txanda har-tzean izan dira istiluak eta atsekabeak. Etxerako dirua jasotzeko asmoan joan eta eman ez. Zelako desiluzio. Etxerako ez, etxearentzat eskaintzen omen da, eta ez errediturik gabe. Hor ba; ustea, erdi ustela.

TRADUCCION SIMULTANEA.—Roiz Olabeguenagakoaren ustez, «traducción simultánea»-ren erabileran, euskaldunok ez omen diogu katalanej zorrik. Haien teknikak hainakoak edo hobeak omen dira hemengoak.

Justo Egiategi, harri eta zuhur: Hala diotenez, egia izanen da. Diferentzia bakarra, hango politikoek itzulpen simultaneo-a erabiltzen dute katalanetik gaztelerara eta hemengoek aldiz gazteleratik euskarara.

Nork esan du euskarari aukerarik ez zaiola ematen?

ASTERIX KOMIKIAK ETA G. ARESTI.—Aurtengo apirilaren 12an, adiskide Angel M. Ortiz Alfau-k «Miscelanea vasca» zeritzan artikulu bat argitaratu zuen Bilboko *El Correo Español*-en, beste zenbait gauzaren artean Gabriel Arestik